

บทบาทของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทย
(Japan's Role in the Thai Economy)

โดย

น.ส.พรรณี อิศรางกูร ณ อยุธยา รบ. (เกียรตินิยม)

วิทยานิพนธ์นี้

เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาโทบัณฑิต

ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกวิชาการปกครอง

พ.ศ. ๒๕๑๒

331913

I16630294

มติที่ประชุม คณะกรรมการบริหารโรงเรียน **โรงเรียนอัสสัมชัญ** สังกัด
เขตการศึกษากรุงเทพฯ เขตปทุมวัน

.....

คณบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

คณบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

- Dr. S. Chandra** **คณบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**
- Dr. S. Chandra** **คณบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**
- Dr. S. Chandra** **คณบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**
- Dr. S. Chandra** **คณบดีมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**

ทางการอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร โทร. ๒๖๖๖๖
ที่ **วันที่** **พ.ศ.** ๒๕๖๖

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

คำนำ

บทนำ

บทที่

๑.	ข้อสั่ง เถกมวงประการเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ของญี่ปุ่นในปัจจุบัน	๑.
	๑. สภาพทั่วไปก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒	๑.
	๒. ปัจจัยฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังสงคราม	๕.
	ก. ปัจจัยระยะสั้น	
	ข. ปัจจัยระยะยาว	
	๓. สภาพการค้าต่างประเทศและการอุตสาหกรรม ของญี่ปุ่นโดยสังเขป	๘.
๒.	บทบาททางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในประเทศไทยสมัยโบราณ ..	๑๔.
	๑. การค้าทางประเทศยุคแรกของไทย	๑๔.
	๒. วิชาการแห่งการการระหว่างไทยกับญี่ปุ่น	๑๕.
	ก. สมัยกรุงศรีอยุธยา	
	ข. สมัยรัตนโกสินทร์ถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒	
	๓. การดำเนินการค้า โครงสร้างสินค้า ปริมาณ และคู่ค้าการค้า และระบมการซื้อขายแลกเปลี่ยน สินค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น	๒๔.

- ก. การดำเนินการค้า
- ข. โครงสร้างของสินค้า
- ค. ปริมาณและมูลค่าการค้า
- ง. ระบบการซื้อขายแลกเปลี่ยน

บทที่

๓	การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นปัจจุบัน	๔๐.
	๑. การค้ากับญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒	๔๐.
	ก. ภายใตระบบ ทวิภาคี	
	ข. ขอตกลงทางการค้าระหว่างประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่น	
	ค. การค้าภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่ง ประเทศไทย	
	๒. โครงสร้างของสินค้าในการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น	๔๔.
	ก. โครงสร้างสินค้าเข้าของไทยจากญี่ปุ่น	
	ข. โครงสร้างสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่น	
	๓. ปัญหาการขาดดุลการค้าของไทยกับญี่ปุ่นในปัจจุบัน	๕๖.
	ก. มูลเหตุ	
	๑. มูลเหตุจากฝ่ายญี่ปุ่น	
	๒. มูลเหตุจากฝ่ายไทย	
	ข. มาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า ของฝ่ายไทยปัจจุบัน	

บทที่

หน้า

๔	การลงทุนของชาวญี่ปุ่นในกิจการอุตสาหกรรมไทย.....	๑๑๔.
	๑. สภาพทั่วไปในกิจการอุตสาหกรรมไทยโดยสังเขป	๑๑๔.
	ก. ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๐๐	
	ข. หลังปี พ.ศ. ๒๔๐๐	
	ค. มาตรการสำคัญในการส่งเสริมการลงทุน ต่างประเทศเพื่อกิจการอุตสาหกรรมไทย	
	๒. การลงทุนของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมไทย	๑๒๘.
	๓. แนวโน้มของการลงทุนของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมไทย	๑๓๐.
	ก. แนวโน้มของการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศ อุตสาหกรรมต่าง ๆ	
	ข. แนวโน้มของการลงทุนของญี่ปุ่นจะเกิดประโยชน์ ต่อประเทศไทย	
๕	ผลสะท้อนต่อประเทศไทยจากการผูกพันทางเศรษฐกิจ กับญี่ปุ่น	๑๔๒.
	๑. ผลสะท้อนต่อเศรษฐกิจไทย	๑๔๒.
	ก. การได้ประโยชน์	
	ข. การเสียประโยชน์	
	๒. ผลสะท้อนต่อสังคมจิตวิทยาไทย	๑๔๕.
	ก. การได้ประโยชน์	
	ข. การเสียประโยชน์	
	๓. ผลสะท้อนต่อการเมืองไทย	๑๕๑.

บทที่	หน้า
๖	บทสรุปและขอเสนอแนะ ๑๕๕.
๑.	บทสรุป ๑๕๕.
๒.	ขอเสนอแนะ ๑๕๘.

ภาคผนวก

ผนวกที่ ๑ ตารางสถิติ

- ก. Japan's Mining & Manufacturing Production Index
- ข. มูลค่าสินค้าส่งออกและนำเข้าของประเทศญี่ปุ่น
ปี ค.ศ. ๑๙๕๗ (พ.ศ. ๒๕๐๐) - ค.ศ. ๑๙๖๕
(พ.ศ. ๒๕๐๘)
- ค. เปรียบเทียบการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่นโดย
ส่วนรวม และส่วนที่กำกับประเทศไทย
- ง. การส่งออกและนำเข้าของประเทศญี่ปุ่นแยก
ตามภูมิภาค
- จ. ประเทศที่ขายสินค้าให้ไทยสมัยอันคัมแรก
(ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ - พ.ศ. ๒๕๐๘)
- ฉ. ประเทศผู้ซื้อสินค้าจากไทยสมัยอันคัมแรก
(ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ - พ.ศ. ๒๕๐๘)
- ช. จำนวนทุนชาวต่างประเทศในกิจการบริษัท
(สาขา ประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๕ - พ.ศ. ๒๕๖๐)

- ข. จำนวนหุ้นรวมในบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วน
สามัญ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล และห้างหุ้นส่วนจำกัด
ที่จดทะเบียน ณ หอทะเบียนการการค้า พ.ศ. ๒๔๘๕-
พ.ศ. ๒๕๑๐ แยกตามประเทศเจ้าของสัญชาติของผู้ลงทุน
- ค. บริษัทหุ้นญี่ปุ่นล้วน (สาขาประเทศไทย) ณ ปลายปี พ.ศ.
๒๕๑๐
- ง. เงินทุนจดทะเบียนของชาติต่าง ๆ ในห้างหุ้นส่วนและบริษัท
ที่ทำสัญญาหรือรับบัตรส่งเสริมแล้ว ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๒
- ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐
- ฉ. บริษัทหุ้นรวม ไทย - ญี่ปุ่น ที่ได้รับบัตรส่งเสริมสำรวจ ณ
เดือนธันวาคม ๒๕๑๐
- ช. บริษัทหุ้นรวม ไทย - ญี่ปุ่น ที่ได้รับบัตรส่งเสริมประจำปี ๒๕๑๐

หมวดที่ ๒

มาตรฐานสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไปญี่ปุ่น

- ก. มาตรฐานข้าวโพด
- ข. มาตรฐานข้าวม่วง
- ค. มาตรฐานปอฝอก
- ง. มาตรฐานเมล็ดละหุ่ง

บรรณานุกรม

บทบาทของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทยได้มีมากขึ้น เป็นที่น่าสังเกตนับแต่รัฐบาลไทยได้ประกาศนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ญี่ปุ่นได้มีฐานะเป็นตลาดซื้อและผู้ขายสินค้าของตลาดไทยสูงขึ้น เป็นลำดับ จนมีความสำคัญเป็นอันดับ ๑ ในการค้าต่างประเทศของไทย พร้อม ๆ กับการเพิ่มและกระจายชนิดของผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม และความเจริญทางเศรษฐกิจของไทย สินค้าออกที่ส่งไปขายยังตลาดญี่ปุ่นนั้น ทั้งหมดเป็นสินค้าจากเกษตรกรรม ที่สำคัญคือ ข้าวโพด ยาง ข้าวสาลี ปอ เมล็ดพืชที่สกัดน้ำมัน เป็นต้น สินค้าเข้าจากญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภททุนใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมและการเกษตรกรรม สินค้าประเภทล้อเลื่อน ตลอดจนเครื่องมืออำนวยความสะดวกภายในบ้าน

เมื่อรัฐบาลไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. ๒๕๐๔ การลงทุนของญี่ปุ่นในกิจการดังกล่าวในประเทศไทยก็ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและอยู่ในฐานะผู้ลงทุนชาวต่างประเทศอันดับ ๑ ตลอดระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘) และเกือบทั้งหมดอยู่ภายใต้การส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ ประเภทของการลงทุนภายใต้พระราชบัญญัตินั้นเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคทั้งหมดอันเกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจไทย ในด้านการผลิตสินค้าทดแทนสินค้าเข้า การว่าจ้างแรงงานพื้นเมือง การเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการและเทคนิคการอุตสาหกรรมแก่คนงานไทย เป็นต้น

บทบาททางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคม วิชา ตลอดจนการเมืองของไทยหลายด้าน ที่สำคัญคือ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่การมีเงินเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการให้สวัสดิการแก่ประชาชนไทย สำหรับด้านเสียประโยชน์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการเสียประโยชน์ในระยะยาว ได้แก่ การขาดการกระจายตัวทางภูมิศาสตร์ของมูลค่าในการค้าต่างประเทศของไทย การสร้างนิสัยผู้เสียไม่รับผิดชอบให้แก่ชาวไทยมากขึ้น

และผลสะท้อนต่อการเมืองไทยนั้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อญี่ปุ่นต้องเข้ามามีบทบาททางการเมืองของโลกอย่างจริงจัง เพื่อคุ้มครองประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนที่แผ่ขยายไปทั่วโลก ด้วยฐานะในการเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย ญี่ปุ่นก็ต้องพยายามโน้มน้าวให้ประเทศเล็ก ๆ ในภูมิภาคนี้ให้มันโยบายการเมืองหันเหไปตามนโยบายของตน และถ้าประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนแนวนโยบายทางการเมืองให้สอดคล้องกับของญี่ปุ่นได้ ปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจย่อมเกิดแก่ประเทศไทยอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ ปัญหาเฉพาะหน้าอันเกิดจากบทบาทของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทยยังเป็นที่ถกกันอยู่มาก กล่าวคือ ในขณะที่การลงทุนอุตสาหกรรมไทยของญี่ปุ่นได้แสดงถึงประโยชน์ที่ให้แก่เศรษฐกิจไทยเป็นส่วนใหญ่ การค้ากับญี่ปุ่นก็ได้แสดงถึงปัญหาที่น่าหนักใจ คือ การขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากในแต่ละปี และมากยิ่งขึ้นจนเป็นอันดับ ๑ ของการขาดดุลการค้าที่ไทยมีกับประเทศต่าง ๆ ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา และกระทั่งทุกวันนี้รัฐบาลไทยตลอดจนหอการค้าไทยในวงการค้ากับญี่ปุ่นได้พยายามหามาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อแก้ปัญหานี้ แต่ก็ยังไม่ได้ผลที่น่าพอใจ เนื่องจากมีอุปสรรคนานาประการ นับแต่ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ การด้อยคุณภาพของสินค้าไทย การไม่มีความรับผิดชอบต่อข้อบกพร่องของสินค้าไทย ผู้ส่งออก เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การเพิ่มปริมาณและมูลค่าของสินค้าไทยส่งออกยังคงล้าหลังอยู่ตลอดเวลา ขณะที่การนำเข้าจากญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นทุกขณะ สิ่งที่จะต้องแก้ไขที่สำคัญนั้นอยู่ที่ฝ่ายไทย คือ การปรับปรุงคุณภาพสินค้าไทยให้ตรงกับความต้องการของตลาดญี่ปุ่น การจัดหออคาที่ขาดความรับผิดชอบต่อเหล่านี้ออกไปเสียจากวงการค้าต่างประเทศ และการสนับสนุนให้หอการค้าผู้ส่งออกได้รวมตัวกันเพื่อมีอำนาจต่อรองทางการค้า การเจรจากลางกับญี่ปุ่น เพื่อขอได้แก้ไขอุปสรรคต่อการส่งเสริมสินค้าออกของไทยอันเกิดจากการกำหนดโควตาสินค้าสิ่งเข้าของญี่ปุ่นและกำแพงภาษี เป็นต้น

มาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาคาดดุลการค้าที่ไทยมีต่อญี่ปุ่นดังกล่าว ถ้าฝ่ายไทยทำได้สำเร็จก็จะทำให้บทบาททางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจไทยอย่างจริงจัง สมกับที่มีความสำคัญเป็นอันดับ ๑ เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาททางเศรษฐกิจของชาติอื่น ๆ ที่มี

ต่อเศรษฐกิจไทยในลักษณะเดียวกัน และจะยัง เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนบาทสำคัญของผู้มี
ในด้านที่จะก่อปัญหาอัน เกิดจากผลสะท้อนดังกล่าวข้างต้นในระยะยาวได้ทางอ้อม.

Abstract

Japan's Role in The Thai Economy was increasingly significant after the proclamation of the country's National Economic Development Policy 1959 and The National Economic Development Plan 1961. As a buyer and seller market of Thai foreign trade, Japan has become the biggest and the most important one. The term of trade is enlarged in both volume and kind. Thailand's principal exports to Japan are agricultural. They are : Maze, Rubber, Jute and Kenaff nets. The imports from Japan are mainly capital goods which are consisted of machinery, agricultural equipments, vehicles, and appliances.

After the Industrial Promotion Act 1961 was passed, Japanese investment in this field increase rapidly and become the biggest foreign investor. Most of Japanese investments are under the promotion privilege. These investments will be advantageous to Thai economy as they will produce import substitution goods, create local employment, and bring the technology.

Japan's role in the Thai economy affects the economic, social, psychological and political behavior ^{towards} in Thailand ⁱⁿ many aspects. The political effects will be important if Japan get involve in the world politics.

The problem which is facing Thailand at present is trade deficit. Even the government had tried to solve this problem, the result is not satisfactory yet. Because Thailand is in the process of developing. The importation of capital goods is high. Meanwhile the low quality and inefficiency of quality control of the import discourage the expansion of trade.

However, if Thailand can solve these problems, then the trade between Thailand and Japan will be more favourable and will help reducing related bad effects to Thailand.

คำนำ

การเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ข้าพเจ้าคงอาศัยตัวเลขสถิติข้อมูลต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ อันอยู่ในหน้าที่ของหน่วยงานหลายฝ่ายด้วยกัน ดังนั้นข้าพเจ้าจึงต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะติดต่อกับหน่วยงานเหล่านั้นได้อย่างครบถ้วนและได้ผล ในการนี้ ข้าพเจ้าได้รับความกรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทุกแห่ง ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจกระจ่างแจ่มถึงวิธีปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลและความหมายของข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าสามารถเลือกข้อมูลที่ต้องการได้ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม แม้จะได้รับความกรุณาให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ก็ยังไม่อาจทำให้การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่ข้าพเจ้าต้องการเพื่อเป็นพื้นฐานในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงอย่างรวดเร็วได้ ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลเหล่านั้นอยู่อย่างกระจัดกระจายในหน่วยงานต่าง ๆ กัน บางคราวตัวเลขเหล่านั้นก็เป็นข้อมูลที่แสดงถึงสถานะเศรษฐกิจของประเทศอย่างกว้าง ๆ และบางคราวก็เป็นข้อมูลที่ละเอียดปลีกย่อยเป็นต้น ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้อ้างอิงได้ในทันที จึงต้องนำไปแยกแยะหรือรวบรวมเข้าด้วยกัน และบ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าต้องศึกษาข้อมูลที่ใดหลายทอดหลายตาราง เมื่อมาจัดและแปรรูปให้อยู่ในลักษณะที่สามารถแสดงแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-ญี่ปุ่นได้เพียงตารางเดียว ด้วยความยากลำบากดังกล่าว ข้าพเจ้าพอจะพูดได้ว่าข้าพเจ้าใช้เวลาถึงครึ่งหนึ่งของเวลาทั้งหมดในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ไปในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติเหล่านั้น

เมื่อได้ข้อมูลสถิติที่ต้องการมาแล้ว ก็ยังมีได้หมายความว่า การเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีอุปสรรคไปยิ่งขึ้น เพราะเมื่อได้พูดคุยและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ ข้าพเจ้าก็ไต่ถามว่ายังมีปัญหาในทางขอเท็จจริงทางปฏิบัติเกี่ยวกับธุรกิจเอกชน ซึ่งขอเท็จจริงเหล่านั้นข้าพเจ้าไม่อาจค้นหาค้นได้ในรูปตัวเลข ข้อมูล หรือหลักฐานอันเห็นได้ชัดในรูปใด ๆ หรือทำการศึกษาอย่างละเอียดพอเพียงที่จะนำมาวิเคราะห์วิจัยในระยะ เวลา

อันสิ้นได้ สิ่งนี้ก็คือ กลวิธีทางการค้า ซึ่งลึกซึ้งซับซ้อน แม้นักธุรกิจผู้สามารถบางคนก็ยัง
ต้องล้มละลายหมดเนื้อหมดตัวด้วยความไม่รู้เท่าในกลวิธีดังกล่าว ทั้งนี้จึงยากที่นักศึกษ
ผู้ทางไกลและไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติการทางธุรกิจ เช่นข้าพเจ้าจะสามารถเข้าใจและ
รอบรู้ได้ในระยะเวลาอันจำกัด นอกจากนี้ การประเมินผลหรือการติดตามการปฏิบัติการ
ลงทุนอุตสาหกรรมเอกชนของทางราชการไทย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในหน้าที่ของสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมนั้น ก็ยังอยู่ในระยะริเริ่มอันไม่
สามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์วิจัยอย่างถูกต้องแน่นอนใด ข้าพเจ้าจึงจำต้อง
ยึดถือข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้ลงทุนได้แจ้งไว้แก่ทางราชการ เท่านั้น เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์
วิจัย

ด้วยเหตุต่าง ๆ ดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงขอยอมรับว่าการวิเคราะห์ วิจัยในส่วน
ที่ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ในข้อเท็จจริงทางปฏิบัติธุรกิจเอกชนของวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสั้นลงไป
กว่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าได้พยายามอย่างยิ่งที่จะเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ไปใน
ทางแสดงข้อเท็จจริง ตามตัวเลขข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมมาอย่างละเอียด จึงหวัง
ว่าอย่างน้อยวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะ ได้มีโอกาสเป็นส่วนสนับสนุนในคำขอมูลสถิติแก่หน่วยงาน
ด้านธุรกิจเอกชนเพื่อทำการวิเคราะห์ วิจัยถึงบทบาทของธุรกิจในเศรษฐกิจไทยให้ลึกซึ้งต่อไป
อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยในอนาคต

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ให้ความกรุณา
ช่วยเหลือในคำขอมูลสถิติ ตลอดจนให้คำปรึกษา ให้คำอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
แก่ข้าพเจ้า ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ช่วยให้การเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงไป ขออ
สถิติที่นำมาจากหนวราชการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงนั้นคือ

๑. กรมทะเบียนการค้า กระทรวงเศรษฐกิจ
๒. กรมการค้าต่างประเทศ "
๓. กรมการขนส่ง "

๔.	กรมสรรพากร	กระทรวงการคลัง
๕.	กรมศุลกากร	"
๖.	ธนาคารแห่งประเทศไทย	"
๗.	กองควบคุมโรงงาน (สำนักงานปลัดกระทรวง)	กระทรวงอุตสาหกรรม
๘.	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	"
๙.	สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ	สำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐.	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อ
กิจการอุตสาหกรรม	
๑๑.	ธนาคารกรุงเทพ	
๑๒.	สภาหอการค้าญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ	
๑๓.	สภาหอการค้าไทย	

สำหรับความรู้ที่มีความสำคัญอันเกี่ยวข้องกับข้อมูลสถิติดังกล่าวนั้น ข้าพเจ้าได้
รับความกรุณาจากเจ้าหน้าที่ผู้ทรงคุณวุฒิของหน่วยงานดังกล่าวหลายท่าน ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบ
ขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย คือ

๑. คุณชีระ ภาณุพงศ์ หัวหน้ากองวิชาการและสถิติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
๒. คุณจริยา บุญศรี นักสถิติโท กองประมวลสถิติ กรมศุลกากร
๓. คุณมนัส จิตะศิริ หัวหน้าแผนกค่าเนียบกองทะเบียนพาณิชย์ กรมทะเบียนการค้า
๔. คุณสุภาพ ปริฉัตรกุล ผู้ช่วยหัวหน้าแผนกค่าเนียบ กรมทะเบียนการค้า
๕. Mr. Kinomoto เลขาธิการหอการค้าและอุตสาหกรรมญี่ปุ่นประจำประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ความบังคาลาใจที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้บรรลุถึงจุดหมายที่
สมบูรณ์ อันเป็นส่วนประกอบการศึกษาการระเบียบการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ทรงคุณวุฒิของข้าพเจ้า รวม ๔ ท่าน ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ
ที่นี้ด้วย คือ

๑. ศาสตราจารย์ ดร. ประยูร กาญจนกุล
๒. ศาสตราจารย์ ดร. ประชุม โฉมฉาย
๓. คุณสุวิทย์ สุทธานุกุล
๔. อาจารย์ ไสล นีรติศยกุล

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ประยูร กาญจนกุล
ที่ไกรภุมภคสละเวลารับเป็นประธานคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า ซึ่ง
นับเป็นพระคุณอย่างสูง อันจะลืมเสียมิได้

สำหรับท่านที่สอง คือ ศาสตราจารย์ ดร. ประชุม โฉมฉาย นับ ท่านไกรภุม
รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของข้าพเจ้า ท่านได้เฝ้าห่วงใยในการเลือกเขียนวิทยานิพนธ์
ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งท่านได้ปลูกฝังให้แกข้าพเจ้ามาตั้งแต่ที่ข้าพเจ้า เข้าศึกษา
อยู่ในชั้นปริญญาตรี ในแผนกวิชาการคลัง คณะรัฐศาสตร์ ท่านได้กรุณาจัดสรรความสนใจ
ความขงใจทั้งหลายในตำราวิชาการของข้าพเจ้าให้หมดไป ตลอดจนแนะนำแนวทางการ
วิจัย และอื่น ๆ จนทำให้สิ่งที่ข้าพเจ้าเคยคิดว่ายากแก่การวิจัยนั้น กลายเป็นสิ่งที่อาจ
ทำได้ง่ายยิ่ง

ท่านที่สามที่ได้มีความช่วยเหลือข้าพเจ้าอย่างใกล้ชิด คือ คุณสุวิทย์ สุทธานุกุล
หัวหน้ากอง ๔ สำนักงานสภาพัฒนาการคลังแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของข้าพเจ้า
นอกจากท่านจะได้ให้ความกรุณาแกข้าพเจ้าด้วยการให้หยิบบัตรและแนะนำหนังสือที่ท่านเห็นว่า
ข้าพเจ้าควรได้อ่านเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ตลอดจนให้คำอธิบายและคำปรึกษา
ทั่ว ๆ ไปแล้ว ท่านยังไกรภุมรับเป็นกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้อีกด้วย

สำหรับท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสำคัญต่อข้าพเจ้า เป็นอย่างยิ่งอีกท่านหนึ่ง คือ
อาจารย์ ไสล นีรติศยกุล ท่านไกรภุมรับเป็นกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ เล่มนี้ ซึ่ง
นับเป็นพระคุณอย่างสูง

บุคคลทั้งสี่ท่านที่กล่าวมาแล้วนั้น นับได้ว่าเป็นแรงผลักดันที่ทำให้วิทยานิพนธ์
เรื่องนี้สำเร็จเป็นรูปร่างขึ้นมาตามที่เห็นอยู่ในขณะนี้

นอกจากนี้ ยังมีเพื่อนรุ่นพี่และมิตรสหายอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะ
ม.ล. พันธุ์สุรย์ จกาวลัยย์ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในด้านการแก้ไข ตรวจทานสำนวนคำกล่าว
รวมทั้งคุณยุวดีโสภาค ชวงสุคันธ์ ที่ได้ช่วยจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์นี้ให้เป็นรูปเล่มขึ้น และที่จะ
ลืมไม่ได้คือ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติที่ได้กรุณาอมเงินจำนวน
หนึ่งแสนบาทเจ้าเพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัย ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์นี้
จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจที่เกี่ยวข้องและเป็นวิทยาทานแก่การศึกษาค่านสาชาวิชานี้บ้าง
ไม่มากนักน้อย คุณความดีที่ได้ได้จากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ข้าพเจ้าขออุทิศให้แก่คุณสนั่น กัญชนะ
เพื่อนสนิทผู้ล่วงลับไปแล้ว.

บทนำ

ประเทศไทยได้เริ่มการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจังในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดยการกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติชั้น หน่วยงานต่าง ๆ ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อการนี้หลายต่อหลายหน่วย และเมื่อก้าวถึงบทบาทของชาวต่างชาติในการพัฒนาเศรษฐกิจไทยแล้ว เป็นที่รู้กันทั่วไปว่า "ญี่ปุ่น" ใ้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้ลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมไทยมากที่สุด ระหวางบรรดาชาวต่างประเทศด้วยกัน และอยู่ในฐานะคู่ค้าอันดับ ๑ ในการค้าต่างประเทศของไทย ตลอดระยะของแผนพัฒนามับแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ การเข้ามาในฐานะสำคัญดังกล่าวของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทยเป็นสิ่งชักชวนได้มีความต้องการที่จะศึกษาถึงข้อเท็จจริง ปัจจัยชักจูงและรายละเอียดต่าง ๆ ของการเข้ามามีบทบาทสำคัญของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทยนี้ ตลอดจนการวิจัยต่อไปว่าฐานะดังกล่าวได้ก่อให้เกิดประโยชน์หรือปัญหาให้แก่เศรษฐกิจไทยหรือไม่ อย่างไรและเพียงใด

ด้วยเหตุจูงใจดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงหยิบยกเอาบทบาทของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทยมาศึกษาและเขียนวิทยานิพนธ์ขึ้นภายใต้ชื่อเรื่องว่า "บทบาททางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทย" มีชื่อภาษาอังกฤษว่า "Japan's Role in the Thai Economy"

แนวการวิจัย

การวิจัยจะมุ่งศึกษาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ตลอดจนการลงทุนของชาวญี่ปุ่นในกิจการอุตสาหกรรมไทย ทั้งที่ดำเนินการโดยทุนญี่ปุ่นล้วน

* จากข้อมูลสถิติของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนฯ แสดงว่าในระยะ ๑๐ เดือนแรกของปี ๒๕๑๑ การลงทุนของชาวญี่ปุ่นในประเทศไทยได้ลดลงมาอยู่ในอันดับที่ ๒ โดยการลงทุนของชาวอเมริกันในประเทศไทยได้เลื่อนขึ้นมาอยู่ในอันดับ ๑ แทนที่ กล่าวคือ ในปีนี้การลงทุนทั้งหมด (Total Investment) ของชาวอเมริกันมีมูลค่าเท่ากับ ๒๓๖.๔ ล้านบาท การลงทุนทั้งหมด (Total Investment) ของชาวญี่ปุ่นมีมูลค่าเท่ากับ ๑๕๐.๕๕ ล้านบาท ส่วนอันดับที่ ๓ ได้แก่จีนไต้หวันมีมูลค่า ๔๑.๔ ล้านบาท

และทุนญี่ปุ่นร่วมกับชาติอื่น โดยจะไม่รวมถึงบทบาททางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่มี หรืออาจมีอยู่ ต่อกันนอกเหนือจากที่กล่าวมา

ขอบเขตของช่วงระยะเวลาที่จะศึกษาบทบาทของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ จะเน้นหนักในช่วง ๑๐ ปีนับแต่ ๒๕๑๐ และขณะที่ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก ระยะหลังจากนี้จะแสดงข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติม คือเมื่อมีความสำคัญน่าสนใจอันจะแสดงให้เห็นเด่นชัดถึงแนวโน้มหรือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเกี่ยวกับสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจดังกล่าวระหว่างกัน

การค้นคว้าวิจัยได้แบ่งออกเป็นบท ๆ รวม ๓ บทดังนี้.-

บทที่ ๑ ว่าด้วยข้อสังเกตเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในปัจจุบัน เพื่อที่จะทราบถึงมูลเหตุ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจประเทศหนึ่งของโลก และเป็นอันดับ ๑ ในเอเชีย และเพื่อเป็นพื้นฐานแห่งความเข้าใจต่อไปถึงความสามารถและความจำเป็นของญี่ปุ่นที่จะคงขยายบทบาททางเศรษฐกิจของตนไปยังประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศไทย

บทที่ ๒ ว่าด้วยบทบาททางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเศรษฐกิจไทยโบราณ โดยจะกล่าวถึงวิวัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกัน ซึ่งเป็นไปในด้านการค้าเพียงอย่างเดียว ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งรวมถึงการค้าเงินการค้า โครงสร้างของสินค้า ปริมาณและมูลค่าการค้า และระบบซื้อขายสินค้าระหว่างกัน

บทที่ ๓ ว่าด้วยการค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่นปัจจุบัน จะกล่าวถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่น นับแต่ระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๐ เพื่อทราบถึงวิวัฒนาการและโครงสร้างสินค้า วิธีการติดต่อทางการค้า ตลอดจนหน่วยงาน บุคคลหรือกลุ่มบุคคล และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรคสัมพันธภาพ

ทางการค้าระหว่างกัน นอกจากนี้ก็จะกล่าวถึงสาเหตุของปัญหาการขาดดุลการค้าของไทยกับญี่ปุ่น ตลอดจนมาตรการเพื่อการแก้ไขที่ฝ่ายไทยได้ดำเนินการอยู่

บทที่ ๔ ว่าด้วยการลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมไทย จะกล่าวถึงรายละเอียดข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพการอุตสาหกรรมไทยโดยทั่วไป การส่งเสริมการลงทุนต่างประเทศ ประเภทของการลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมในประเทศไทยของชาวญี่ปุ่น ชนิดและผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมเหล่านี้ ประโยชน์ที่เศรษฐกิจไทยได้รับจากการลงทุนของญี่ปุ่น ซึ่งจะรวมถึงแนวโน้มของการใช้วัตถุดิบในประเทศ การไร้แรงงานในประเทศ การยลิตสินค้านำเข้า การเสริมสร้างความรู้ทางวิชาการ และเทคนิคในการอุตสาหกรรมแก่คนไทย

บทที่ ๕ จะกล่าวถึงผลสะท้อนที่เกิดจากการผูกพันทางเศรษฐกิจกับญี่ปุ่นคือ เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการเมืองของไทยโดยทั่วไป

บทที่ ๖ จะเป็นบทสรุปและเสนอแนะ ซึ่งเป็นบทสุดท้าย จะสรุปประเด็นและปัญหาสำคัญของเรื่อง และเสนอข้อคิดเห็นที่สำคัญเพื่อการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมบทบาททางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในประเทศไทยให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจไทยอย่างแท้จริงและมากขึ้น